

NEVIDOMÍ LIDÉ, ŽIVOT SE SLEPOTOU A VEŘEJNOST

Studijní materiál pro účastníky kurzu „Osvětový pracovník a konzultant pro zpřístupňování prostředí osobám se zrakovým postižením“ pořádaného o. s. Okamžik, modul Osvětová činnost. Tento kurz je financován z Evropského sociálního fondu v rámci Operačního programu Praha-Adaptabilita.

Zpracoval: Ing. Miroslav Michálek, duben 2011

EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND
PRAHA & EU: INVESTUJEME DO VAŠÍ BUDOUCNOSTI

Cíl: předat zpracovanou zkušenost s tématy předkládanými veřejnosti na besedách a seminářích pořádaných o. s. Okamžik

Metoda práce: seznamování tématy pro veřejnost, společné diskuze a sběr námětů (brainstorming), doplnění připraveného studijního materiálu

1. Na co se lidé často ptají

- otázky zvědavé versus otázky zvědavé / osobní zkušenost zobecnitelná versus témata osobní, soukromá, intimní

Některé z častých námětů a dotazů:

Otázky obsahující „komunikační past“:

Co je „lepší“ – nevidět od dětství nebo ztratit zrak v dospělosti?

Co je „lepší“, když jsou v partnerském vztahu dva zrakově postižení nebo jeden s postižením a zdravý partner?

Otázky možná překvapivé:

Mají nevidomí lidé nějaké další zvláštní schopnosti, „dary“ a dovednosti?

Mají nevidomí lidé sny a jak „vypadají“?

Další témata:

- vnímání barev u od narození nevidomých (připodobnění k jiným smyslovým vjemům) a osleplých v dospělosti (rozdílné zachování v paměti)
- vodící pes (výše příspěvků a související legislativa, organizace, fáze přípravy psa na jeho službu, pes vodící vs. pes asistenční)
- pracovní uplatnění (až 70 % nezaměstnanost, mizí tradiční profese, nové profese?)

Témata ze společné diskuze: Neobjevila se nová témata.

Doporučená četba: brožura P. Francové – Za zeptání nic nedáte

2. Obecně o nevidomých a jinak těžce zrakově postižených lidech

Vyjasnění pojmů – zdravotně postižení, smyslově postižení, zrakově postižení, osoby se zrakovým postižením (nevidomí lidé, prakticky nevidomí lidé, osoby se zbytky zraku, těžce slabozrací – lidé, kteří mají závažné problémy způsobené absencí či oslabením zraku i při dílčí korekci (brýlemi)

Kdo jsou „nevidomí“?

- lidé s bílou holí na ulici – špička ledovce
- jen malé množství z nevidomých nevidí skutečně vůbec nic
- rozmanitost zrakových vjemů u lidí s těžkým zrakovým postižením vč. nevidomých (klamně vjemy, světlocit, zbytkové vidění)
- univerzální nevidomý neexistuje
- hluchoslepí - červenobílá hůl

V čem spočívají rozdíly mezi nevidomými od narození a těmi, kdo o zrak přišli v průběhu života? (brainstorming)

Závěry z diskuze:

Nevidomí od narození:

- snadněji se učí dovednosti, např. Braillovo písmo, chůze s bílou holí
- o některých věcech nemají přesnou představu, např. barvy, nehmatatelné věci
- „nevidění“ je pro ně „přirozené“, jsou na něj zvyklí, někteří uvádějí, že by vidět už nechtěli

Nevidomí, kteří přišli o zrak v průběhu života:

- musejí se vyrovnávat se ztrátou a změnami
- nutnost naučit se dělat věci jiným způsobem
- mohou vycházet z toho, co si pamatují z doby, kdy viděli

V čem je složitá situace mezi „viděním a neviděním“ čili osob se zbytky zraku? (brainstorming) - problémy spojené s používáním a nepoužíváním bílé hole, kombinace vizuálních prostředků orientace a orientace beze zraku

Závěry z diskuze:

- složitější přijetí bílé hole
- proměnlivé vidění – např. podle počasí, s tím souvisí načasování
- reakce okolí – není vždy znát, že se jedná o těžké zrakové postižení - černé brýle jako identifikační znak ZP

Doporučená četba: leták Opravník omylů o nevidomých (vydal Okamžik)

3. O kontaktu a komunikaci s nevidomými lidmi

- komunikace jako základní „kompenzační pomůcka“
- vidící je v situaci možná poprvé, nevidomí ji zažil mnohokrát, je poučeným laikem a někdy i odborníkem na její řešení
- popisy a seznamování se situacemi
- popisy prostředí a předmětů (od celku k detailu, vyjasňování pojmů)

Je třeba při komunikaci s nevidomým na něco dbát, nějakým slovům se vyhýbat apod.?

- přirozená komunikace vytváří přirozenou atmosféru.
  - komunikace s člověkem po ztrátě zraku a člověkem žijící dlouho se svým zrakovým postižením
    - paniku vzbuzující výrazy, směrové výrazy
    - používání „vizuálních“ pojmů aj.
    - užívání slov „slepota, slepý, slepec“ a „nevidomý“
    - vyjasňování nahrazující neverbální komunikaci, upozorňování na citlivé situace aj.
- Zadání pro středeční dopolední seminář: Zpracujte nejdůležitějších 7 zásad pro komunikaci s nevidomými lidmi.

4. Sebeobsluha

Široký pojem: hygiena, oblékání, úklid, příprava jídla, péče o děti a rodinu, drobné opravy, zahrádkaření aj.

- sebeobsluha (praktická výchova) jako samostatná disciplína s odbornými instruktory pracujícími s klientem ve cvičném prostředí a doma

- role svépomocných aktivit (kluby vaření)
- kompenzační pomůcky – dělení dle původu (vybrané z běžných výrobků a speciálně vyrobené), dle užitné vlastnosti (využití zvukových a hmatových prvků) a dle oblasti použití (domácnost, odstraňování informační bariéry, pro orientaci a komunikaci, pro výuku, pro zábavu)

Doporučená literatura: O. Schindlerová – Na ruce si nevidím (kniha, vydal Okamžik)

5. Prostorová orientace a samostatný pohyb

- vnímání a orientace v prostoru (představa vzdáleností, velkých objektů, tyflografické mapky a plány)
- dovednosti samostatného pohybu v interiéru (doma, v práci) a exteriéru (chůze s bílou holí, průvodcem, s vodícím psem)
- nácvik dovedností jako samostatná disciplína, zajišťují profesionální instruktoři včetně nácviku tras
- dovednost samostatné chůze s bílou holí jen omezená část nevidomých
- komplikovaná situace lidí se zbytky zraku (kombinace práce s holí a využití zraku, nebezpečí při nevyjasnění vlastních možností a neznalosti práce s holí)
- bílá hůl jako základní pomůcka (funkce orientační a signalizační, předvedení techniky chůze, co chrání a co nechrání, užívání a neužívání hole při chůzi s průvodcem, červenobílá hůl pro hluchoslepé)
- další pomůcky a technická opatření (zvukové majáky, vodící linie, varovné a signální pásy aj.)

Problémy: opatření ve prospěch jedné skupiny mohou být problém pro jinou (vozičkáři a nevidomí –nebezpečí vstupu do vozovky), nebezpečné tramvajové stanice aj.)

Doporučená literatura:

M. Svárovský, P. Macháček – Bílé hole
Leták Nevidomý v zimě, vydal Okamžik

6. Zpřístupňování informací

- 80 až 90 % informací získáváme zrakem (informace v nejširším slova smyslu, nebezpečí „relativně prázdných pojmů“ čili používání slov, jejichž přesný obsah nevidomý nemusí mít)
- psané informace: Braillovo písmo, digitální technika využívající Brail a hlasový výstup
- co je pro nevidomého „tužka a blok“ (kdysi bodátko a tabulka, pak diktafon a různé digitální záznamníky)

Další informace: načítání knih (knihovna a tiskárna pro nevidomé, digitální knihovny, naše „svépomocná knihovna“)